మహా భారతము

అశ్వమేధ పర్వము

ద్వితీయాశ్వాసము

సర్పయాగ సందర్భంగా వైశంపాయన మహర్షి జనమేజయునకు వినిపించిన మహాభారత కథను నైమిశారణ్యంలో సత్రయాగ సందర్భంలో సూతుడు శౌనకాది మహా మునులకు వినిపించసాగాడు.

ఆ ప్రకారంగా శ్రీ కృష్ణుడు అర్జునునకు గీతా సారాన్ని బోధించే క్రమంలో ఇంకా ఇలా అన్నాడు.

"ఓ అర్జునా! అభయ అనే పేరుతో ప్రసిద్ధమైన ఒక భార్య ఒక భర్త మధ్యజరిగిన సంవాదమును నీకు వినిపిస్తాను శ్రద్ధగా విను.

పూర్వ కాలంలో ఒక బ్రాహ్మణుడు ఉండేవాడు. ఒక రోజు ఆయన వద్దకు ఆయన భార్య వచ్చి తనకు అధ్యాత్మ బోధ చెయ్యమని అడిగింది. ఆయన కూడా తనకు తెలిసిన వరకు చెబుతానని ఇలా చెప్పసాగాడు.

"ఓభార్యామణీ! విన డానికి, చూడడానికి, చెయ్యడానికి వీలైన పనులను కర్మలు అంటారు. అజ్ఞానము అనే చీకట్లో కొట్టుకుంటున్న వారు తాము చేసే కర్మలు అన్ని సిద్ధిస్తాయని అనుకొంటూ ఉంటారు. ప్రపంచంలో కర్మ చేయకుండా ఉండటం అనేది లేదు. అందరూ ఏదో ఒక కర్మ చేస్తూ నే ఉంటారు. అది సహజము. ఎవడైనా ఏ పనీ చెయ్యక పోతే వాడిని మూర్ఖుడు

అంటారు జనులు. కానీ కర్మలన్నీ విడిచి పెట్టడమే బ్రహ్మ పదము. నా మటుకు నేను ఎల్లప్పుడు నా ఆత్మ యందు బ్రహ్మను నిలుపుకొని ఉపాసిస్తాను. దానిని నిష్కర్మ అంటారు. బాహ్య ప్రపంచంలో చేసే ప్రతి పనీ కర్మయే. కర్మచెయ్యకుండా ఉండటం అసాధ్యము.

అగ్ని సోముడు కలిసి ఈ సృష్టిని చేస్తుంటారు. బ్రహ్మ అక్షర తత్త్వమును ఉపాసిస్తూ ఉంటాడు. అక్షర తత్త్వము గురించి వివరిస్తాను. ఆ అక్షర పర బ్రహ్మ తత్త్వము పంచభూతాత్మకము కాదు. వాటి తన్మాత్రల మయం కాదు. అందువలన ఈ అక్షర పర బ్రహ్మమును ఇంద్రియములతో దర్శించలేము. కేవలము బుద్ధి, జ్ఞానముతో మాత్రమే బ్రహ్మను దర్శించగలము.

మనలో ఉండే ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, ఉదాన, సమాన అను పంచ వాయువులు కూడా ఈ బ్రహ్మనుండి ఉద్భవించాయి. మరలా ఆ బ్రహ్మలోనే లీనం అవుతాయి. ప్రాణమునకు, అపానమునకు మధ్య ఉదాన వాయువు తిరుగుతూ ఉంటుంది. మానవుడు ప్రాణ, అపాన వాయువుల మధ్య నిద్రపోతున్నప్పుడు వ్యాన,సమాన వాయువులు వాటితో కలిసిపోతాయి. కాని మానవుడు ఉదాన వాయువు లో నిద్రించునపుడు ప్రాణ అపానములు అతనిని వదిలిపెట్టవు.

పైన చెప్పిన పంచ వాయువులు, మనస్సు, బుద్ధి కలిస్తే ఇవి వైశ్వానరునికి అంటే అగ్ని దేవునికి నాలుకల వంటివి. అందుకే అగ్ని దేవుని సప్తజిహ్వుడు అని పిలుస్తారు. కాబట్టి మానవుల దేహములలో అగ్ని దేవుడు ఆత్మ రూపంలో వెలుగుతున్నాడు. వాసన చూడటం, తినడం, దృశ్యములను చూడటం, వస్తువులను స్ప ృశించడం, వినడం, ఆలోచించడం, ఇతరుల నుండి తెలుసుకొనడం,   ఈ ఏడు మనలో వెలిగే అగ్నికి సమిధలు(కట్టెలు లేక

ఇంధనములు). మనలో ఉన్న వాసన చూచేవాడు, తినే వాడు, కంటితో చూచేవాడు, స్పృశించేవాడు, వినేవాడు, ఆలోచించేవాడు, తెలుసుకొనే వాడు..హోమం చేసే ఋత్విక్కులు. అంటే పైన చెప్పబడిన సమిధలను, మనలో ఉన్న ఋత్తిక్కులు ఆత్మ అనే అగ్నిలో వేసి హోమం చేస్తారు. అంటే మనలో నిత్యం హోమ కార్యం జరుగుతూ ఉంటుంది అన్నమాట. దీనినే సప్తహోతృ విధానము అంటారు.

వైశ్వానరునికి పది ముఖములు. అవి దిక్కులు, వాయువు, సూర్యుడు, చంద్రుడు, భూమి,అగ్ని, ఇంద్రుడు, విష్ణువు,బ్రహ్మ, మిత్రా వరుణులు. ఇవి వైశ్వానరుడి ముఖాలు. శబ్దము, రూపము, స్పర్శ, రసము, గంధము, వక్తవ్యము(మాట్లాడటం), కర్తవ్యము (పనిచెయ్యడం), గంతవ్యము (రాకపోకలు), విసర్జనము (విడిచిపెట్టడం), ఆనందము ఈ పదీ ఆ పది ముఖములకు హోమద్రవ్యాలు. ఇంక పైన చెప్పిన హోమ ద్రవ్యములను వైశ్వానరాగ్నిలో హోమం చేసే హోతలు.....కళ్లు, ముక్కు, చెవులు,చర్మము, నాలుక, చెవులు, పాదములు, చేతులు, గుదము, జననేంద్రియము. దీనినే దశహోత్రవిధి అంటారు.

ఈ రెండు విధులను తెలుసుకొన్న యోగి తనలో ఉన్న జీవాత్మను ఉపద్రష్టగా చేసుకొని(ఋత్తిక్కుగా చేసుకొని) తనలోనే నిత్యమూ యాగం చేస్తూ ఉంటాడు. తుదకు ఈ జనన మరణ చక్రము నుండి విముక్తి పొందుతాడు. ఇది తెలియని వారు పుడుతూ చస్తూ ఈ జనన మరణ చక్రంలో గిరా గిరా తిరుగుతూ ఉంటారు.

ఓంకారము నుండి వాక్కు పుట్టింది.

(ఆ ఈ ఊ ఓ కలిసి ఓం అవుతుంది. ఇవి అచ్చులు అంటాము. భాషకు అచ్చులు మూలము. ఏదో ఒక రూపంలో ఈ అచ్చులు అన్నిభాషలలో ఉన్నాయి.)

ఆ ఓంకారము అనుసరించి మన మనసు నాలుగు పురుషార్థముల సాధనకు ప్రయత్నం చేస్తుంది. (అంటే భాష నేర్చుకొని, వేదములు శాస్త్రములు చదువుకొని, ధర్మము అనుసరిస్తాడు).” అని అన్నాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు.

అప్పుడు ఆయన భార్య ఇలా అంది. “నాథా! మనస్సు లో సంకల్పిస్తేనే కదా నోటినుండి వాక్కు వచ్చేది. మరి అటువంటప్పుడు వాక్కును అనుసరించి మనసు ఎలా ప్రవర్తిస్తుంది.” అని అడిగింది.

“నీవు అన్నది నిజమే. అందరూ అలాగే అనుకుంటారు. కాని వాక్కు మనసు ఒకటికి ఒకటి అనుసంధానము అయి ఉంటాయి. మనసులో ఒకటి అనుకొని మరొకటి పలకలేడు.

(కాని నేటి ధర్మం ఏమిటంటే మనసులో అనుకున్నది నోటితో చెప్పరు. నోటితో చెప్పింది చేత్తో చెయ్యరు. దేని కదే. ఇదీ నేటి లోక ధర్మము.)

ఒకసారి మనసు, వాక్కు కలిసి బ్రహ్మదగ్గరకు పోయి మాలో ఎవరు గొప్ప అని అడిగాయట. మనస్సే గొప్పది అని బ్రహ్మ ఠక్కున సమాధానం చెప్పాడట. పక్కనే ఉన్న సరస్వతి బ్రహ్మతో ఇలా అంది.

“నాథా! నేను వాక్కుకు దేవతను. అలాంటి నేను మీ పక్కనే ఉండగా మనస్సు గొప్పది అని ఎలా చెప్పారు.” అని నిలదీసింది.

“ఓ దేవీ! మనస్సు రెండు రకాలు. స్థిరమైన మనస్సు. చంచలమైన మనస్సు. స్థిరమైన మనస్సు నా వద్దా, చంచలమైన మనస్సు నీ వద్ద ఉన్నవి. నీ అనుగ్రహం వలన పుట్టిన అన్ని రకాల వర్ణములు, అక్షరములు, విద్యలు, మంత్రములు, మొదలగునవి చంచల మనస్సు అని అంటారు కదా. కాని వాటి కన్నా స్థిర చిత్తము గొప్పది. అదే నేను”. అని వివరించాడు.

ఆ మాటలకు సరస్వతి ఏమీ మాట్లాడలేకపోయింది.” అని చెప్పాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు.

అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణుని భార్య ఇలా అంది.

“నాథా! బ్రహ్మ దేవుని మాటలకు చింతించిన సరస్వతి ఏ ప్రకారము తేరుకుంది.” అని అడిగింది.

“తరుణీ! వాక్కు అనునది ప్రాణము అపానముల(ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసముల) వల్ల కలుగుతుంది. అందు ప్రాణ వాయువే బ్రహ్మము. తనలో సగమైన సరస్వతి చింతను బ్రహ్మదేవుడు పోగొట్టగలిగాడు. కాబట్టి వాక్కు, మనస్సు యొక్క ధర్మములను తెలుసుకొన్న వాడు మోక్షమునకు అర్హుడు.

ఇంకా, వాక్కు మనస్సు, వీటి యొక్క ధర్మములను గురించి చెబుతాను విను. ప్రాణము అపానములో కలుస్తుంది. అప్పుడు వాక్కు తన సహజమైన శబ్దమును వదిలి పెట్టి పంచ భూతములలో కలిసి వ్యానుడి ప్రేరణతో శరీరం అంతా వ్యాపిస్తుంది. అప్పుడు మనస్సు ప్రశాంతత పొందు తుంది. ఆ ప్రకరంగా మనస్సు ప్రశాంతత పొందడమే ముక్తికి మార్గము.

వాక్కు అనేది బయటకు ఉచ్ఛరించేది(ఘోషిణి), బయటకు ఉచ్ఛరించనిది (అఘోషిణి) అంటే మనసులోనే అనుకొనేది అని రెండు విధములు. ఇందులో అఘోషిణి అనునది ఉత్తమమైనది. ఆ వాక్కు అవ్యయము. శబ్ద రూపము లేనిది. కాని ఉజ్వలంగా ప్రకాశిస్తుంది. అదే బ్రహ్మతత్త్వము.

జ్ఞానేంద్రియాలు ఐదు, మనస్సు, బుద్ధి ఈ ఏడూ జీవాత్మను ఆశ్రయించుకొని ఉంటాయి. దేని పని అదే చేసుకుంటూ ఉంటుంది. ఒకదాని పని ఒకటి చెయ్యవు. వాసన చూడడం అనేది ముక్కు మాత్రమే చేస్తుంది. మిగిలిన వాటికి చేతకాదు. అలాగే నాలుక రుచి చూస్తుంది. మిగిలిన ఇంద్రియములు ఆ పని చేయలేవు. రూపాన్ని కళ్లు మాత్రమే చూడగలవు మిగిలినవి చూడలేవు కదా. స్పర్శను చర్మము మాత్రమే గ్రహిస్తుంది. శబ్దమును చెవులు మాత్రమే వినగలవు. ఏదైనా విషయం తెలుసుకోవడం, అనుమానించడం, అనేవి మనసు ధర్మములు. మిగిలిన ఏ ఇంద్రియములు ఈ పని చేయలేవు. అలాగే మంచి చెడు గురించి తెలుసుకోవడం మనసును జాగృతం చెయ్యడం బుద్ధి పని. ఆ పనికి మిగిలిన ఇంద్రియములు పనికిరావు.

ఒకప్పుడు మనస్సుకు, ఇంద్రియములకు, వాగ్వివాదము జరిగింది. మనస్సుతో ఇంద్రియాలు అన్నాయి. “ఓ మనసా! నువ్వు మేము ఒకటే కదా! మరి నీ గొప్ప ఏమిటి?” అని అడిగాయి. అప్పుడు మనస్సు ఇంద్రియములతో ఇలా అంది.

“ ఓ ఇంద్రియములారా! నేను అంటే మనస్సు, మీ మీ ఇంద్రియముల ద్వారా పనిచెయ్యకపోతే మీరు పని చెయ్యలేరు. అంటే నేను లేనిదే ముక్కు వాసన చూడలేదు. నాలుక రుచి చూడలేదు. కన్ను దేనినీ చూడలేదు. అలాగే

చెవులు ఏమీ వినలేవు. నేను కనక లేకపోతే మీ ఇంద్రియములు ఉన్నా ఒకటే లేకపోయినా ఒకటే. కాబట్టి మీ అందరి కంటే నేను గొప్ప." అని అన్నది మనస్సు.

అప్పుడు ఇంద్రియములు మనస్సుతో ఇలా అన్నాయి. "ఓ మనసా! అంత మాత్రం చేతనే నీవు గొప్ప దానివి అయిపోయావా! మేము లేకుండా నువ్వు దేనినీ అనుభవించ లేవు కదా. ముక్కు లేకుండా నువ్వు వాసన చూడగలవా. నాలుక లేకుండా రుచి చూడగలవా. మా లో ఏ ఒక్కటి లేకపోయినా నువ్వు ఏమీ చెయ్యలేవు. పోనీ ఒకదానితో మరొక పని చేయించ గలవా అంటే అదీ చేయించలేవు. ముక్కుతో కన్ను పని చేయించలేవు కదా. కనుక మేము అందరం ఉంటేనే నువ్వ అన్నీ అనుభవించగలవు. ఇందులో నీ గొప్పదనం ఏముంది.

అదీ కాకుండా ముందు మేము అనుభవించిన తరువాతనే నువ్వు అనుభవిస్తావు. అంటే మా ఎంగిలి నువ్వు అనుభవిస్తున్నావు అన్నమాట. అంతే కాదు. ఒక వేళ నీవు ఏ కారణం చేతనైనా పనిచేయలేకపోతే, మాలోని ప్రాణ శక్తి చేతనే నువ్వు మరలా పని చేయగలవు. మేమంటూ ఉంటేనే నువ్వు మా ద్వారా విషయములను గ్రహించి అనుభవించగలుగుతున్నావు. మేమే లేక పోతే నీవు విషయములను అనుభవించలేవు కదా! కాబట్టి నీకు స్వతస్సిద్ధంగా అనుభవం లేదు. మామీద ఆధార పడవలసినదే కదా! కాబట్టి ఓ మనసా! నువ్వు, మేము కలిస్తేనే ఈ శరీరము విషయ సుఖములను అనుభవించగలుగుతుంది. అది తెలుసుకో. ఇందులో ఎవరి గొప్పతనమూమీ లేదు." అని అన్నాయి ఇంద్రియములు. ఆ వాదనకు బదులు చెప్పలేక పోయింది మనస్సు." అని చెప్పాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు తన భార్యతో.

ఆ బ్రాహ్మణుడు ఇంకా ఇలా అన్నాడు. "ఓ భార్యామణీ! నీకు మరొక విషయం కూడా చెబుతాను విను. ఒక సారి, మానవుని శరీరములో పని చేయుచున్న ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, ఉదాన, సమాన వాయువులు అన్నీ బ్రహ్మ దేవుని వద్దకు పోయి మాలో ఎవరు గొప్ప అని అడిగాయి. దానికి బ్రహ్మదేవుడు నవ్వి "మీలో ఎవ్వరు ఉంటే మిగిలిన వాయువులు అన్ని పని చేస్తాయో, మీలో ఎవరు లేకపోతే ఏ వాయువూ పని చేయదో వారే గొప్ప. ఇంక పోయి మీ మీ పనులు చేసుకోండి." అని అన్నాడు.

కాని ఆ వాయువులు అక్కడ నుండి కదల లేదు. "ఏం ఇంకా ఇక్కడే ఉన్నారు!" అని అడిగాడు బ్రహ్మ. అప్పుడు ప్రతి వాయువూ తానే గొప్ప అనీ తాను లేకపోతే ఏ వాయువూ పని చేయలేదనీ వాదించాయి.

బ్రహ్మదేవుడు నవ్వి "ఆ విషయం నాకు తెలియదా! మీలో ప్రతి ఒక్కరూ విశేషవృత్తి కలవారే. మీలో ఎవరు లేకపోయినా మిగిలిన వారు పని చేయలేరు. అది ఎలాగో చెబుతాను వినండి. మీరు అందరూ ఒకే సారి పని చెయ్యరు. ఒక్కొక్కరూ ఒక్కోసారి, ఒక్కొక్క పని చేస్తూ ఉంటారు. ఎప్పుడు ఏ వాయువు పనిచేస్తుందో అప్పుడు ఆ వాయువు గొప్పది అవుతుంది. కాబట్టి మీరందరూ ఒకరితో ఒకరు స్నేహ భావంతో కలిసి పని చేసి నప్పుడు మీరందరూ గొప్పవారే. ఈప్రకారంగా మీరు నడచుకోండి." అని అన్నాడు బ్రహ్మదేవుడు. ఆ మాటలకు మారాడక వెళ్లిపోయాయి వాయువులు.

ఇదే సందర్భంలో నీకు నారదుడికి దేవమతుడికి జరిగిన సంవాదము వినిపిస్తాను విను.

"ఒకసారి దేవ మతుడు అనే బ్రాహ్మణుడు నారద మహర్షిని చూచి ఇలా

అడిగాడు.

"ఓ మహర్షి! మానవులలో ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, ఉదాన, సమాన వాయువులు ఉంటాయి కదా. తల్లి గర్భంలో ఉన్నప్పుడు శిశువులో మొదటగా ఏ వాయువు పని చెయ్యడం మొదలె పెడుతుంది. తెలియచెయ్యండి." అని అడిగాడు.

అప్పుడు నారదుడు ఇలా అన్నాడు. " పిండము ఏర్పడడానికి ముందు స్త్రీ పురుషులు కలియాలి కదా. పురుషునిలోని సమాన వాయువు పురుషునిలో వీర్యాన్ని, వ్యానము అనే వాయువు స్త్రీలో శోణితమును పుట్టిస్తాయి. పురుషుడు స్త్రీతో కలిసి సంభోగించినపుడు పురుషునిలోని శుక్లము స్త్రీలోని శోణితముతో కలిసి పిండము గా ఏర్పడుతుంది. ఆ పిండము లోనికి ప్రాణ వాయువు, అపాన వాయువు ప్రవేశిస్తుంది. అప్పుడు శ్వాస తీసుకోడం, విడవడం జరుగుతుంది. ప్రాణవాయువు కిందికి, అపాన వాయువు పైకి ప్రసరిస్తూ ఉంటుంది. ఈ రెండు వాయువులలో అగ్ని తో కూడిన వ్యాన, ఉదాన,సమాన వాయువులు ప్రవేశిస్తాయి. అప్పుడు ఈ ఐదు వాయువులు శిశువు శరీరం అంతా ప్రసరిస్తాయి. కాబట్టి ఈ వాయువులు అన్నింటిలో నూ అగ్ని అంతర్లీనంగా ఉంటుంది. (అదే శరీర ఉష్ణోగ్రత 98.4). ఈ అగ్నినే ఉదానము అని కూడా అంటారు.

నేను ప్రాణ, అపాన వాయువులు అని చెప్పాను కదా! వాటినే రాత్రి పగలు, శుభము అశుభము, సత్యము అసత్యము, ఉంది లేదు, మొదలగు ద్వంద్వములు అని కూడా అంటారు. వీటన్నిటి మధ్య ఉదాన వాయువు అనే అగ్ని తత్త్వము ప్రవహిస్తూ ఉంటుంది. మనలో ఉన్న అగ్ని తత్త్వము, వాయు తత్త్వము ను శరీర శాస్త్రము తెలిసిన నిపుణులు(డాక్టర్లు) మాత్రమే

గ్రహించగలరు.” అని నారద మహర్షి ఆ బ్రాహ్మణునికి చెప్పాడు.

“ ఓ భార్యామణీ! నీకు మరొక రహస్యము కూడా చెబుతాను విను. ఈ ప్రపంచం అంతా మూడింటి మీద ఆధార పడి ఉంది. అవి... చేసేవాడు(కర్త), చేసే పని(కర్మ), ఆ పని చెయ్యడానికి ఉపయోగ పడే సాధనము(కరణము). ముక్కు మొదలగు జ్ఞానేంద్రియములు, మనస్సు, బుద్ధి ఇవి అన్నీ సాధనములు(కరణములు). వాసన చూడటం, వినడం, రుచి చూడటం, చూడ డం, తాకడం, ఆలోచించడం, నిర్ణయాలు తీసుకోడం మొదలగు పనులు (కర్మలు) జీవుడు(కర్త) చేస్తాడు. వీటితో జీవుడు విషయ సుఖములు అనుభవిస్తాడు.

జీవుడు, వాటిని వదిలి పెట్టి, మోక్ష మార్గమున కూడా పయనించగలడు. ఎలాగ అంటే కరణము, కర్మ ... వీటిని అనుభవించేవాడు(భోక్త) జీవుడు. కాని ఆ జీవుడు వీటితో కలియ కుండా, ప్రాపంచిక విషయములను సమిధల మాదిరి ఆత్మ అనే అగ్నిలో పడేసి కాలిస్తే, అవి కాలిపోతాయి. అప్పుడు అతనిలో ఉన్న అవిద్య నశిస్తుంది. జీవుడు, అవిద్య అనే పొగ లేకుండా వెలుగుతాడు. అదే మోక్ష మార్గము. దానినే యోగయజ్ఞము అంటారు. ఆ యజ్ఞమునకు దక్షిణ (సంభావన) కోరికలను వదిలిపెట్టడమే. అప్పుడు సర్వవ్యాపి అయిన భగవంతుడు సంతోషించి, మోక్షమును ప్రసాదిస్తాడు. అలా కాకుండా జీవుడు (భోక్త) ప్రాపంచిక విషమయులలో ఆసక్తి కలిగి ప్రవర్తిస్తే ఆ బంధనములలో ఇరుక్కుంటాడు. పతనమై పోతాడు.

ఓ భార్యామణీ! ఈ ప్రపంచమునకు శాసించే వాడు ఒక్కడే. అతని శాసనమును నేను పాటిస్తాను. ఆ లోకములో గురువు ఒక్కడే. అతని బోధనలు నేను శిరసావహిస్తాను. శ్రోత కూడా ఒక్కడే. అదే నేను. నాకు శత్రువు వలన

ఆపద వస్తే అప్పుడు ఆ శత్రువుకు తల వంచుతాను. ఆ సంసారమును దాటే మార్గము పెద్దల వలన తెలుసుకుంటాను.

ఒక సారి దేవతలు మునులు బ్రహ్మదేవుని వద్దకుపోయి మాకందరకూ హితము ఏదో తెలపండి అని అడిగారు. అప్పుడు బ్రహ్మదేవుడు "అక్షరోపాసనే మీకు హితమైన మార్గము." అని అన్నాడు. నేను కూడా అదే మార్గమును అవలంబిస్తున్నాను.

కాబట్టి ఓ భార్యామణీ! నేను ఈ సంసారమనే అరణ్యమును దాటే ప్రయత్నం చేస్తున్నాను. కోపము అనే చీకటిని, లోభము అనే పామును, కామము అను కోటను, దాటాను. ప్రస్తుతము ఒక అడవిలో ఉన్నాను." అని అన్నాడు.

"నాథా! అది ఎటువంటిఅడవి ఎలా ఉంటుంది?" అని అడిగింది.

అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణుడు తన భార్యతో ఇలా అన్నాడు. " ఓ భార్యామణీ! అక్కడ చిన్నా పెద్దా తారతమ్యము లేదు. సుఖదుఃఖాలు అసలే లేవు. చింతా లేదు భయమూ లేదు. అడవిలో ఉన్న చెట్లకు పంచరంగుల ఫలాలు ఉన్నాయి. అవి చాలా తియ్యగా ఉంటాయి. ఈ ఫలాలు ఆ అడవిలోకి వచ్చిన అతిథులను తృప్తి పరుస్తూ ఉంటాయి. ఆ అడవిలోకి వచ్చే వారు సామాన్యులు కారు... మహా ఋషులు. ఆ ప్రశాంత వనంలో తపస్సు చేసుకుంటూ ఉంటారు. ఆ అడవికి యజమాని సూర్యుడు. ఆ అడవిలో ఉన్న నదులలో బ్రహ్మసంభవమైన నీరు ప్రవహిస్తూ ఉంటుంది. ఆ అడవిలో ఉన్న కొండల మీద ఋషులు తపస్సు చేసి ముక్తి పొందుతూ ఉంటారు. ఆ అడవిలో ఉండే మహా ఋషులు చాలా ప్రభావం కలిగిన వారు. వారు శాంతి, దాంతి కలిగినవారు. ఎల్లప్పుడూ

వైరాగ్యభావనతో బ్రహ్మానందం పొందుతూ ఉంటారు. నేను కూడా ఆ అడవిలో ఉన్న మునుల వలె నిస్సంగత్వంతో ఉంటాను.

నేను ఏపని చేసినా దాని ఫలితమును ఆశించి ఆపని చెయ్యను. అందు వలన నాకు ఎటువంటి కర్మ బంధములు లేవు. నా ఆలోచన ఎలా ఉంటుంది అంటే జరగనున్నది మనం ఎన్ని ప్రయత్నములు చేసినా జరగక మానదు. రాబోయే ఆపదలు ఎన్ని జాగ్రత్తలు తీసుకున్న కలగక మానవు. కాబట్టి వాటి గురించి చింతించడం వృధా. ఇవన్నీ తెలుసుకొని నేను తామరాకు మీది నీటి బొట్టు మాదిరి ఈ ప్రపంచంలో తిరుగుతూ ఉంటాను.

ఓ భార్యామణీ! ఈ సందర్భంలో నీకు ఒక అధ్వర్యునికి (అనగా యజ్ఞములు చేయించే యాజకుడు(పురోహితుడు) మరొక యతికి జరిగినసంవాదమును వినిపిస్తాను విను.

ఒకచోట యజ్ఞం జరుగుతూ ఉంది. ఆ యజ్ఞములో బలి ఇవ్వడానికి ఒక మేకను సిద్ధం చేస్తున్నారు. ఆ మేక మీద నీళ్ల చల్లి శుద్ధి చేసి బలి ఇవ్వడానికి సిద్ధమవుతున్నాడు ఆ యాజకుడు. యాజకుని చూచి ఒక యతి ఇలా అన్నాడు.

"అయ్యా పవిత్రమైన యజ్ఞ చేస్తూ జీవ హింస చేయడం తప్పుకాదా!" అని అన్నాడు.

ఆ మాటలకు యాజకుడు ఇలా అన్నాడు. "అయ్యా! మీరు వేదములు చదివినట్టు లేదు. ఇది వేదములలో చెప్పిన విధి. ఈ మేక చనిపోయిన తరువాత స్వర్గసుఖాలు అనుభవిస్తుంది." అని అన్నాడు.

అప్పుడు ఆ యతి ఇలా అన్నాడు. "అయ్యా! మీరు చెప్పినట్టు ఈ మేక స్వర్గలోకమునకు పోతుంది అనుకుందాము. కాని ఈ మేకను ఈ యజ్ఞములో బలి ఇచ్చినందువలన మీకు కలిగే లాభము ఏమిటి?" అని అడిగాడు.

"అదేమిటి అలా అంటారు. యజ్ఞములలో మేకలను బలి ఇవ్వమని వేదములు ఘోషిస్తున్నాయి. దానివలన యజ్ఞములు చేసిన వారు, చేయించిన మేమూ స్వర్గసుఖములు అనుభవిస్తాము. ఇది తప్పా?" అని అన్నాడు.

"మీరు చెప్పునది సరి కాదు. వేదములలో జీవహింస మహా పాపము అని పదే పదే చెప్పారు. నాకు తెలుసు." అని అన్నాడు ఆ యతి.

"ఓహో! తమరు అలా అంటున్నారా. మరి తమరు చేసే పని ఏమిటి. తమరు సమాధిలో ఉన్నప్పుడు ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములను బంధించి యోగాభ్యాసము చెయ్యడం లేదా. మరి మీరు కూడా మీ శరీరమును హింస పెట్టడం లేదా!" అని అన్నాడు యాజకుడు.

దానికి ఆ యతీశ్వరుడు ఇలా బదులుచెప్పాడు. "నేను చేసేది తపస్సు. అందులో గాఢమైన పరిపక్వతను పొందాను. జ్ఞాన స్వరూప మైన అక్షర తత్త్వాన్ని తెలుసుకున్నాను. క్షర తత్త్వమును నా జ్ఞానంతో వివేకంతో నశింప చేసాను. ఐహిక సుఖములను విడిచి పెట్టాను. మోక్ష ప్రాప్తి కోసం నేను చేసే యోగము హింస అనడం నీ మూర్ఖత్వము కాక మరేమవుతుంది." అని అన్నాడు ఆ యతి.

అప్పుడు ఆ యాజకుడు ఇలా అన్నాడు. "ఓ యతీంద్రా! నాకు అవన్నీ తెలియవు. నేను యజ్ఞము చేస్తున్నాను. యజ్ఞములలో మేకలను బలి ఇవ్వమని

వేదములు చెబుతున్నాయి. నేను వేద విధిని నిర్వర్తిస్తున్నాను. ఈ హింస చేసిన పాపము నాకు అంటదు. నాకు తెలిసింది యజ్ఞము చేసి ఉత్తమ గతులు పొందడమే." అని అన్నాడు.

అప్పుడు ఆ యతి ఇలా అన్నాడు. "ఓ యాజకుడా! నీవు చేసే జీవ హింస తో కూడిన యజ్ఞము కన్నా నేను చేసే తపో యజ్ఞము గొప్పది అని అన్నాను. అంతే కాని వేరు కాదు." అని అన్నాడు ఆ యతి. ఆ మాటలను ఒప్పుకున్నాడు ఆ యాజకుడు.

ఓ భార్యామణీ! ఈ విషయమును వివరించే కథ ఇంకొకటి ఉన్నది.చెబుతాను విను.

పూర్వము కార్తవీర్యార్జునుడు అనే రాజు పరశురాముడు అనే బ్రాహ్మణునికి తీరని అపకారము చేసాడు. దానికి ప్రతీకారంగా పరశురాముడు ఆ కార్తవీర్యార్జునుని చేతులు ఖండించాడు. అతనిని దారుణంగా చంపాడు. ఆ పగను మనసులో పెట్టుకొని అతని కుమారులు పరశురాముడు ఇంట్లో లేని సమయంలో పరశురాముని తండ్రి అయిన జమదగ్నిని చంపారు. దానితో ఆగ్రహోదగ్రుడైన పరశురాముడు ఆ కార్తవీర్యార్జునుని కుమారులందరినీ తన గండ్రగొడ్డలితో చంపాడు. వారినే కాదు క్షత్రియ జాతి నంతా 21 మారులు దండెత్తి సమూలంగా నాశనం చేసాడు. అప్పటికి కానీ అతని పగ చల్లారలేదు.

అప్పుడు అతని పితృదేవతలు ప్రత్యక్షం అయ్యారు. పరశురామునితో ఇలా అన్నారు.

"పరశురామా! నీవు బ్రాహ్మణుడివి కదా. ఈ హింసను ఎందుకు

చేసావు. ఇది తప్పుకదా” అని అన్నారు.

అప్పుడు పరశురాముడు వారితో ఇలా అన్నాడు. “పితృదేవతలారా! నేనుచేసేది మహా యజ్ఞము. ఆ యజ్ఞములో ఈ క్షత్రియులు అందరూ బలిపశువులు. యజ్ఞంలో బలి ఇవ్వడం వేద ధర్మము. నేను వేద ధర్మాన్ని పాటిస్తున్నాను.మీరు నాకు అడ్డురాకండి.” అన్నాడు పరశురాముడు.

కాని పితృదేవతలు మరలా పరశురామునితో ఇలా అన్నారు.

“ఓ పరశురామా! యజ్ఞములలో కల్లా తపో యజ్ఞమే శ్రేష్ఠమైనది. నీవు కూడా ఆ తపోయజ్ఞము చెయ్యి. శాంతం వహించు. భగవంతుడు నిన్ను కరుణిస్తాడు. అసలు మనము జయించ వలసినది బాహ్య శత్రువులను కాదు. అంతఃశత్రువులను. అవి ఆయుధములతో వధింప బడవు. కేవలం తపస్సు చేతనే వాటిని జయింపగలము. కాబట్టి నువ్వు కూడా తపస్సు చేసి అంతఃశత్రువులను జయించి ఆత్మ సుఖం అనుభవించు.” అని అన్నారు. పితృ దేవతలు చెప్పిన ప్రకారము పరశురాముడు హింస వదిలి తపో మార్గము అవలంబించాడు.

ఓ వనితా! మానవునికి తొమ్మిది గుణాలు ఉంటాయి. వాటిలో స్తంభము, అభిమానము, హర్షము అవి సత్త్వ గుణ ప్రధానములు. క్రోధము, సంరంభము, శోకము రజోగుణ ప్రధానములు. మోహము, నిద్ర, స్వప్నము ఇవి తమోగుణ ప్రధానములు. వీటిని జయించ డానికి తగు అస్త్రములు మనమే ప్రయోగించాలి. దానికన్నా ముందు ఇంద్రియములను జయించాలి. తరువాత మోక్షమార్గములో పయనించాలి.

మోక్ష మార్గములో వచ్చే ముఖ్యమైన శత్రువు గురించి తెలుసుకోడానికి నీకు అంబరీష గీత చెబుతాను విను.

పూర్వము అంబరీషుడు అనే రాజు ఉండేవాడు. అతను రాజ నీతిలో చాలా గొప్పవాడు. శత్రువుల నందరినీ జయించాడు. ప్రజలను కన్నబిడ్డలవలె పరిపాలిస్తున్నాడు. ఒకరోజు తన ఆస్థానములో ఉన్న పండితులను చూచి ఇలా అన్నాడు.

"ఓ పండితులారా! నేను శత్రువులను అందరినీ జయించాను. కాని అది కూడా ఒక జయము అని నాకు అనిపించడం లేదు. ఎందుకంటే నన్ను ఇంకా అరిషడ్వర్గములు, రోగములు, మృత్యువు మొదలగు అంతః శత్రువులు బాధిస్తున్నాయి. వాటిని గెలవ కుండా నాకు సంపూర్ణ విజయం ఎలా దక్కుతుంది." అని అన్నాడు. అప్పటి నుండి ఆ మహారాజు అరిషడ్వర్గములను జయించి శాంతితో రాజ్యపాలన సాగించాడు.

ఓ తరుణీ! కాబట్టి అంతఃశత్రువులను జయించడం ముఖ్యం. ~~ఈ~~ సందర్భంలో నీకు జనక మహారాజుకు ఒక బ్రాహ్మణునకు జరిగిన సంవాదమును వినిపిస్తాను.

ఒక సారి ఒక బ్రాహ్మణుడు జనక మహారాజు రాజ్యములో ఒక అనుచితమైన పని చేసాడు. దాని ఫలితంగా ఆ రాజు ఆ బ్రాహ్మణుని రాజ్యము నుండి వెడలగొట్టాడు. అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణుడు జనకమహారాజుతో ఇలా అన్నాడు.

"రాజా నన్ను నీ రాజ్యము నుండి వెళ్లి పొమ్మన్నావు. కాని నీ రాజ్యము

ఎంతవరకు విస్తరించి ఉందో చెప్పు. నేను దాని అవతలకు వెళతాను." అని అన్నాడు.

ఆ ప్రశ్నకు సమాధానము చెప్పలేక పోయాడు జనకుడు. మౌనంగా ఉన్నాడు. తరువాత ఆ బ్రాహ్మణునితో ఇలా అన్నాడు.

"అయ్యా! ఈ రాజ్యము నాది కాదు. మా తాత ముత్తాతల నుండి నాకు సంక్రమించింది. ఈ రాజ్యము నాది అని నేను ఎలా చెప్పగలను. ఏదో ఆవేశంలో నా రాజ్యమునుండి వెళ్లిపొమ్మన్నాను. కాని నా రాజ్యమేదో నాకు తెలియనపుడు నేను నిన్ను ఎలా వెళ్లమని చెప్పను." అని అన్నాడు జనకుడు.

అప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణుడు జనకునితో ఇలా అన్నాడు. "అదేమిటి మహారాజా! ఇది నీ రాజ్యము. ఈ నగరము నీది. నువ్వు ఆ రాజ్యమునకు మహారాజువు. కాని నీవు, ఏదీ నాది కాదు, అనుకుంటూ ఎలారాజ్యము చెయగలుగుతున్నావు. ఆ రహస్యం నాకు తెలియ చెయ్యండి." అని అడిగాడు.

అప్పుడు జనక మహారాజు ఇలా అన్నాడు. "ఓ విప్రోత్తమా! ఈ రాజ్యము, రాజ్యాధికారము, నేను పుట్టక ముందు నుండి ఉన్నాయి.నేను పోయిన తరువాత కూడా ఉంటాయి. కాబట్టి వీటిని నావి అని ఎలా చెప్పుకోను. కాబట్టి నేను కేవలం ఈ రాజ్యాన్ని అనుభవిస్తున్నాను. ఇవి నావి కావు అనే భావన తోనే నేను రాజ్యపాలన చేస్తున్నాను." అని అన్నాడు జనకమహారాజు.

ఆప్పుడు బ్రాహ్మణుడు నవ్వుతూ ఇలా అన్నాడు. "ఓ జనకమహారాజా! నేను యమ ధర్మరాజును. నిన్ను పరీక్షించడానికి అలా ప్రవర్తించాను. నీవు జ్ఞానివి. నిష్కామ కర్మయోగివి. నీ మనస్సు ఎల్లప్పుడూ శాంతితో వర్ధిల్లుగాక అని

ఆశీర్వదించి వెళ్లిపోయాడు యమ ధర్మరాజు." అని ఆ బ్రాహ్మణుడు తన భార్యతో ఇంకా ఇలా అన్నాడు.

" ఓ లలనామణీ! నేను సంసార బంధనములను విడిచి వైరాగ్యముతో ఇల్లు విడిచి ఏకాంత స్థలమునకు వెళ్లవలెనని సంకల్పించగా నువ్వు నా మనసు తెలుసుకొని నన్ను వైరాగ్య మార్గము నుండి మార్చవలెనని నా వద్దకు వచ్చి అధ్యాత్మబోధ చెయ్యమని అడిగావు. నాకు నీ మనసు తెలిసి కూడా ఏమీ తెలియని వాని వలె నీకు అధ్యాత్మ బోధ చేసాను. నేను ఇంక ఎంతమాత్రం ఈ సంసారం లో ఉండలేను. నేను ఇప్పుడు నిజమైన బ్రాహ్మణుడను. బ్రహ్మ చర్యము అవలంబిస్తాను. నేను జీవన్ముక్తుడ నయ్యాను.

కాని నువ్వు మాత్రము నన్ను ఒక సామాన్యమానవుడిగా చూస్తున్నావు. నేను ఎంతో సాధన చేసాను. యోగి గా మారాను. నేను ఈ ఇంటికి పరిమితం కాలేను. ఈ ప్రపంచమే నాది. నేను అంతటా నిండి ఉన్నాను. నాకు స్వర్గాధిపత్యము ఇచ్చినా అక్కరలేదు. నాకు ఇలాంటి తలపు బుద్ధి కలగడమే నాకు అన్ని సంపదలతో సమానము. అన్ని కొయ్యలలోనూ అగ్ని ఉన్నట్టు ఈ చరాచర జగత్తులో భగవంతుడు నిండి ఉన్నాడు. నదులన్నీ సముద్రంలో కలిసినట్టు అందరూ తుదకు ఆ భగవంతుని చేరుకుంటారు. కానీ ఈ శరీరంతో ఆ భగవంతుని చేరుకోలేము.

ఈ శరీరం తో చేసే కర్మలకు మొదలు, ఆఖరు ఉంటాయి. ఆ కర్మలే ఈ శరీరాన్ని బంధిస్తాయి. నేను ఈ కర్మ బంధనములను తెంచుకున్నాను. ఇప్పుడు నాకు మృత్యు భయం లేదు. నన్ను అడ్డుపెట్టే ఆలోచన మాని నువ్వు కూడా నా మార్గంలో ప్రయాణం చేసి మోక్షము పొందు." అని అన్నాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు.

ఆ మాటలు విన్న ఆ బ్రాహ్మణుని భార్య ఇలా అంది. "నాథా! నీవు చెప్పిన మాటలు సామాన్యులకు అర్థం కావు. ఒక వేళ అర్థం అయినా కలకాలం గుర్తు ఉండవు. అటువంటి జ్ఞానమును మీరు నాకు ఉపదేశించారు. నేను కృతార్థురాలనయ్యాను." అని అంది ఆ ఇల్లాలు.

" ఓ భార్యామణీ! నువ్వు అన్నది నిజమే. బ్రాహ్మణుడు అరణి అయితే గురువు ఉత్తర అరణి.

(అరణి, ఉత్తర అరణి రెండూ కొయ్యలే. ఒకదానితో ఒకటి రాపాడిస్తే అగ్ని పుడుతుంది. దానితో హోమం వెలిగిస్తారు. అది పవిత్రమైన అగ్ని).

రెండూ కలిస్తేనే జ్ఞానాగ్ని పుడుతుంది." అని అన్నాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు.

"నాథా! అటువంటి బ్రాహ్మణుని ఎలా తెలుసుకోవడం." అని అడిగింది ఆ బ్రాహ్మణ వనిత.

" ఓ భార్యామణీ! అటువంటి బ్రాహ్మణోత్తముని తెలుసుకోడానికి ఎటువంటి సాధనము లేదు. అతడి లక్షణములు ఇంద్రియములకు గోచరించవు. అతడు గుణములకు అతీతుడు. అతనికి అహంకారము అంటే ఏమిటో తెలియదు. అతడు శుద్ధసత్త్వగుణ స్వభావుడు." అని చెప్పాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు.

భర్తవలన బోధనలు పొందిన ఆ భార్య తాను కూడా భర్త అడుగు జాడలలో నడిచి ముక్తి పొందింది." అని శ్రీ కృష్ణుడు అర్జునుని తో చెప్పాడు.

"ఓ శ్రీ కృష్ణా! ఆ భార్యాభర్తలు అయిన బ్రాహ్మణులు అంత గొప్పవారా. వారి గురించి ఇంకను వినవలెనని ఉన్నది. వివరించండి." అని అడిగాడు అర్జునుడు.

అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు నవ్వి ఈ విధంగా చెప్పసాగాడు.

"ఓ అర్జునా! నా మనసే ఆ బ్రాహ్మణుడు. నా బుద్ధి ఆ బ్రాహ్మణుని భార్య. ఇంద్రియములకు అతీత మైన ఆ పరమాత్మను నేను." అని చెప్పాడు శ్రీ కృష్ణుడు.

అది విన్న అర్జునుడు శ్రీ కృష్ణునితో ఇలా అన్నాడు. "ఓ కృష్ణా! నీ అనుగ్రహము చేత నా మనస్సు చాలా వివేకవంతము, సూక్ష్మగ్రాహి అయింది. కాబట్టి నాకు బ్రహ్మము గురించి తెలియచెయ్యండి." అని అడిగాడు.

" ఓ అర్జునా! నీ ప్రశ్నకు సమాధానము గా నీకు ఒక గురు శిష్యసంవాదమును వినిపించెదను. నీవు అడిగిన ప్రశ్నను యథాతథంగా ఒకశిష్యుడు తన గురువుగారిని అడిగాడు. అప్పుడు ఆ గురువుగారు బృహస్పతి, భరద్వాజుడు, భార్గవుడు, గౌతముడు, కశ్యపుడు, వసిష్ఠుడు, అత్రి, విశ్వామిత్రుడు, మొదలగు మహా మునులను తోడు తీసుకొని బ్రహ్మ దేవుని వద్దకు వెళ్లాడు. ఆయనకు నమస్కరించి ఇలా అడిగాడు.

" ఓ దేవా! హితము అనగా నేమి? ఆ హితము పొందుటకు సులభ మైన మార్గము ఏది?" అని అడిగాడు.

అప్పుడు బ్రహ్మదేవుడు వారిందరికీ ఈ విధంగా బోధించాడు.

ఈ చరాచర జగత్తు సత్త్వగుణములోనే జన్మిస్తాయి. (పుట్టగానే ప్రతివాడూ సాత్వికుడే, మంచివాడే.). కొంత కాలము ఆ సత్త్వగుణముతోనే సంచరిస్తాడు. తరువాత ఒకటి వెంబడి ఒకటి రజస్తమోగుణములు జీవుడిని ఆశ్రయిస్తాయి.

ముందు సత్త్వగుణము దాని విశిష్టత గురించి చెబుతాను. వేదములు, తపస్సు, ప్రజాపతి ఇవి సత్త్వగుణమునకు పేర్లు. సత్త్వగుణము అత్యంత మహిమ గల తత్త్వము. కాబట్టి యోగులు అందరూ కామము, క్రోధమును పూర్తిగా విడిచి పెట్టి సత్త్వగుణమును ఆశ్రయిస్తారు.

ఆ సత్త్వగుణమును అనుసరించుటకు తగిన మార్గము చెబుతాను వినండి. ధర్మమునకు నాలుగు ఆశ్రమములు(అనగా బ్రహ్మచర్య,గృహస్థ, వానప్రస్థ,సన్యాస ఆశ్రమములు) నాలుగు కాళ్లు. ఈ ధర్మము అన్ని వర్ణముల వారిచేత అనుష్ఠింప బడుతుంది. ఇదియే ఉత్తమ ధర్మము. ఈ ధర్మమును అనుసరించడం ద్వారా మోక్షమును పొందవచ్చును.

పైన చెప్పిన నాలుగు ఆశ్రమములలో కూడా ఆత్మ సాక్షాత్కారము పొందని వారు మోక్షపదమును పొందలేరు. ఇది అన్నివర్ణముల వారికి సమానము. మరుత్తులు, ఆదిత్యులు, దేవతలు ఎవరికైనా సరే మోక్షమునకు ఆధ్యాత్మ దర్శనమే సులభమైనమార్గము. అధ్యాత్మ దర్శనము అంటే 24 తత్త్వముల గురించి తెలుసుకోవడమే. వాటి గురించి వివరిస్తాను.

భూమి మొదలగు పంచభూతములు 5. వాటి తన్మాత్రలు అనగా గంధము, రసము మొదలగునవి 5. ఇంద్రియములు 10. మనస్సు, బుద్ధి, అహంకారము 3. ప్రకృతి-1. ఇవన్నీ 24 తత్త్వములు. ఎప్పుడైతే మానవుడు

జనన మరణాల రహస్యమును తెలుసుకొని, అజ్ఞానమును వదిలి పెట్టి, ఈ 24 తత్త్వముల నిజస్వరూపమును తెలుసుకుంటాడో, అతనికి ఈ సంసార బంధములు విడిపోతాయి. మోక్షమార్గము వైపు పయనిస్తాడు.

మానవ దేహమునకు తొమ్మిది రంధ్రాలు ఉన్నాయి. మనస్సు ఈ తొమ్మిది రంధ్రాల గుండా, సత్త్వ,రజస్తమోగుణాల ప్రభావంతో, బాహ్య ప్రపంచంతో సంబంధాలు పెట్టుకుంటుంది. అందుకే ఈ దేహము వ్యక్తము. కాని అందులో అంతర్లీనంగా ఉండే పరమాత్మ అవ్యక్తము. కాబట్టి వ్యక్తమైన దేహము మీది భ్రాంతి వదిలిపెట్టి అవ్యక్తమైన పరమాత్మను దర్శించడానికి ప్రయత్నించాలి.కాని అది చాలా కష్టము. అసాధ్యము. ఇంద్రియములను, మనస్సును, సత్త్వరజస్తమోగుణములను జయించిన వాడే మోక్ష మార్గము వంక పయనించగలడు.

పైన చెప్పిన సత్త్వరజస్తమోగుణములు, ఒకదానితో ఒకటి కలిసి పనిచేస్తాయి. ఒకదానికి మరొకటి ఆసరాగా ఉంటుంది. ఒకదాని వెంట మరొకటి వస్తుంది. ఒకదానితో మరొకటి సహకరించుకుంటుంది. కాబట్టి ఈ సత్త్వ,రజస్తమోగుణములను గుర్తించడం, వాటిని నివారించడం అసాధ్యము. ఒకదానిని నిరోధిస్తే మరొకటి విజృంభిస్తుంది. తమోగుణమును అణిచి వేస్తే రజోగుణము వృద్ధిచెందుతుంది. సత్త్వగుణమును ఆశ్రయిస్తే తమోగుణము వృద్ధి చెందుతుంది.

లోభము, శోకము, భ్రాంతి, నిద్ర, భయము, వికారము, దురభిమానము, మంకుతనము, పాపకార్యములయందు ఆసక్తి, అధిక కోపము, ఇతరులను మోసం చెయ్యడం, ఇతరుల పట్ల అసూయ, ద్వేషము ఇవన్నీ తమోగుణ లక్షణములు. ఈ జన్మలో పాములుగా, తేళ్లుగా, పశువులుగా,

పందులుగా, కుక్కలుగా, చేపలుగా, కోళ్లుగా, చీమలుగా, కాకులుగా, క్రిములుగా, జింకలుగా,నక్కలుగా, గుంటనక్కలుగా, దోమలుగా, చెట్లుగా జీవనం గడుపుతున్నవారు క్రిందటి జన్మలో తమోగుణమును ఆశ్రయించిన వారే! ఈ విషయాన్ని ఎవరు గుర్తిస్తారో వారు ఈ తమోగుణము నుండి దూరంగా ఉంటారు. తామస వికారాలతో అధోగతి పాలు గాకుండా బయటపడతారు.

ఇంక రజోగుణము గురించి చెబుతాను విను. బలము, శౌర్యము, మదము, ప్రాభవము, సుఖము, దుఃఖము, స్నేహం చేయడం, మిక్కుటమైన కోరికలు, కాంక్షలు, ఏదీ నచ్చకపోవడం, ప్రతాపము, ఇతరులతో పోట్లాడటం, ఈర్ష్య, పరుషంగా మాట్లాడటం, తిట్టడం, స్త్రీల ఎడల కామప్రవృత్తి, దాని గురించి అబద్ధాలు ఆడటం, తన గురించి తాను గొప్పలు చెప్పుకోవడం, పొగడ్తలు అంటే ఇష్టపడటం, ఇవన్నీ రజోగుణములు. ఇది వరకు జన్మలో రజోగుణము ప్రధానముగా కలిగినవారు ఈ జన్మలో నీతి అవినీతి వీటి మధ్య తేడా గ్రహించి, ధన సంపదలు కలిగి, వాటితో తమ కోరికలు తీర్చుకుంటూ, సుఖజీవనము చేస్తుంటారు. కేవలం ప్రాపంచిక సుఖములయందు ఆసక్తి కలిగి ఉంటారు. ఇవి రజోగుణము వలన వచ్చినవి అనే వివేకము కలిగిన వారు, ఈ రజోగుణముల నుండి బయటపడి, సత్త్వగుణము వంక పయనిస్తారు.

ఇంక సత్త్వగుణము గురించి చెబుతాను విను. సంతోషము, ప్రకాశము, ప్రియంగా ఉండటం, ఆనందము, కరుణ, క్షమాగుణము, సత్యము, శౌచము, ధైర్యము, లోభత్వము(అంటే అంతా నాకే కావాలి అనే గుణం, పరులకు పిసరంత కూడా పెట్టకపోవడం) లేకుండా ఉండటం, ఓర్పుతో ఉండటం, అహింస, మంచి ప్రవర్తన, ఇతరుల ఎడల అసూయ లేకుండా ఉండటం, ఇతరుల పట్ల కోపంతో ప్రవర్తించకుండా ఉండటం, ప్రతి

దానికీ హడావిడి చెయ్యకపోవడం, అందరి ఎడల సమభావం కలిగి ఉండటం, ఇతరుల ఎడల దయాదాక్షిణ్యాలు కలిగి ఉండటం, ప్రతి పనీ శ్రద్ధతో చెయ్యడం, క్రూరభావనలు వదిలిపెట్టడం, ఇతరులను గౌరవించడం. ఇవి అన్నీ సత్త్వగుణములు. పూర్వజన్మలో సత్త్వగుణమును ప్రధానముగా కలిగినవారు ఈ జన్మలో అహంకారము, అధికమైన మమకారము, ధనము మీద అధికమైన ఆశలేకుండా, కామార్తులు కాకుండా, ఎల్లప్పుడూ భగవత్ చింతనలో ఉంటారు.

ఈ గుణముల గురించి బాగా తెలుసుకున్న వాడు ఆయాగుణముల బంధములలో చిక్కుకొనడు. ఈ గుణములు మూడు వేరు వేరుగా ఉండవు. ఒకదానితో ఒకటి కలిసి ఉంటాయి. ఈ మూడు గుణములు కలిసి ఈ సంసారమును నడిపిస్తున్నాయి. ఈ మూడు గుణములలో ఒకటి ఎక్కువగా ఉంటే మరొకటి దాని వెంట ఉంటుంది. మూడవది లోపిస్తుంది. తమస్సు అధోముఖంగా ప్రవహిస్తుంది. రజస్సు మధ్యస్తంగా ఉంటుంది. సత్త్వగుణము ఊర్ధ్వముఖంగా ప్రవహిస్తుంది.

ఈమూడుగుణముల ప్రభావంనుండి బయట పడటం అసాధ్యము. మోక్షము పొందాలంటే ఈ మూడు గుణములను విడిచిపెట్టాలి. వీటి ప్రభావము నుండి బయట పడాలి. వీటి ప్రభావము నుండి బయట పడాలంటే ముందు మనకు దురాశ పోవాలి. అలా కాకుండా ఈ మూడు గుణముల ప్రభావములకు లోనై ఉంటే సాత్వికులు స్వర్గలోకము పొందుతారు. రజోగుణ ప్రధానులు భూలోకములో పుడతారు. తమోగుణ ప్రధానులు జంతువులుగా, జన్మిస్తారు. నరకబాధలు అనుభవిస్తారు.

(చిన్న ఉదాహరణ. పల్లెటూళ్లలో ఉన్నవారికి తెలుస్తుంది. బండి మీద విపరీతమైన బరువులువేస్తారు. ఆ బండికి రెండు ఎద్దులు కడతారు. వాటి

మెడమీద కాడి పెడతారు. ఆ ఎద్దులు ఆ బరువు లాగలేకపోతే హంటర్‌తో కొడతాడు. అప్పుడు ఆ ఎద్దులు కన్నీరు కారుస్తుంటాయి. అంబా అని అరుస్తుంటాయి. కాని ఆ బండివాడుపట్టించుకోడు. అలా కొడుతూనే ఉంటాడు. దీని కన్నా నరకం వేరు ఉంటుందా! అలాగే పులి పొరపాటున జనారణ్యంలోకి వస్తుంది. అందరూ దానిని తరుముతారు. అది ప్రాణ భయంతో పరుగెత్తుతుంది. దానిని తుపాకీతో చంపుతారు. అలాగే పాములను వెదికి వెదికి చంపుతారు. దాని చర్మం బతికి ఉండగానే వలుస్తారు. ఇవి నరకబాధలు కావా! ఆలోచించండి. కాబట్టి మానవులు ఈ జన్మలో నన్నా తమోగుణము వదిలిపెడితే, తమోగుణ ప్రభావమునకు లోనుకాకుండా ఉంటే, మరుజన్మలో ఇలాంటి పశు జన్మరాకుండా, నరకబాధలు అనుభవించ కుండా, జాగ్రత్త పడవచ్చు.).

మానవులు తమ దైనందిన జీవితంలో ధర్మము, అర్థము, కామము తో కూడిన కర్మలను చేస్తూ ఉంటారు. ఈ కర్మలు సత్త్వ, రజస్తమోగుణములతో ప్రభావితమౌతుంటాయి. కాబట్టిమానవులు ఏ గుణములతోనూ ప్రభావితం కారాదు. నిర్గుణులుగా ఉండాలి.

మన శరీరంలో ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, ఉదాన, సమాన వాయువులు ఉన్నాయి. వాటిలో ప్రాణము సత్త్వగుణము. అపానము రజోగుణము. ఉదానము తమోగుణము. ఈ మూడు గుణములలో సాత్వికము ఉత్తమమైన గుణము. కానీ ఈ మూడు గుణములు ఎలాంటి హెచ్చుతగ్గులు లేకుండా సమానంగా ఉంటే, అదే అవ్యక్తము. మహతత్త్వము. అదే శాశ్వతమైన బ్రహ్మపదము. ఈ అవ్యక్తము సత్తు, అసత్తులకు అతీతమైనది. ఈ అవ్యక్తమును గురించి తెలుసుకొన్నవాడు విజ్ఞానవంతుడవుతాడు. అతడే మోక్షమును పొందగలుగుతాడు."   అని బ్రహ్మదేవుడు ఆ ఋషులతో

చెప్పాడు.

వారితో బ్రహ్మదేవుడు ఇంకా ఇలాఅన్నాడు. "ఓ మహాఋషులారా! అవ్యక్తము నుండి మహతత్త్వము పుడుతుంది. ఆ మహతత్త్వమునే బుద్ధి, ధృతి అని కూడా అంటారు. ఈ బుద్ధి తోనే బయట ప్రపంచంలో జరిగే వాటిని మానవుడు చూస్తాడు, వింటాడు, గ్రహిస్తాడు. కాబట్టి బుద్ధికి ఈ సృష్టిలో ఉన్నత స్థానము ఉంది. ఆ బుద్ధి నుండి అహంకారము పుడుతుంది.

(నాకు అంతా తెలుసు. అంతా నేనే. నన్ను మించిన వాడు ఎవరూ లేరు! అనే బుద్ధిని అహంకారము అంటారు.)

ఈ లోకంలో ఇన్ని పనులు జరగడానికి కారణం ఈ అహంకారమే. మొదటిమూడు వర్ణముల వారు అనగా బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ,వైశ్యులు వేదాధ్యయనము, వ్రతములు, తపస్సులు, యజ్ఞములు చేయడం అన్నీ ఈ అహంకార తత్త్వము వలననే జరుగుతున్నాయి. ఈ అహంకారము యొక్క మహిమ వలననే లోకంలో అన్ని పనులు జరుగుతున్నాయి.

ఈ అహంకార తత్త్వము నుండి పంచభూతములు అనగా భూమి, అగ్ని, ఆకాశము, వాయువు,నీరు ఉద్భవించాయి. వాటికి వాసన, రూపము, రుచి, స్పర్శ,శబ్దము మొదలగు తన్మాత్రలు ఆవిర్భవించాయి. ఈ తన్మాత్రలను పొందడానికి మానవులు విషయ సుఖములలో తేలియాడుతుంటారు. విషయ సుఖముల మోహములో మునిగి తేలుతుంటారు. సకల జీవరాసులు అన్నీ ఆ మోహాంధకారంలో మునిగిపోతాయి. ఎప్పటికీ బయటకు రాలేవు. కాని జ్ఞానులు మాత్రం నిష్కామ కర్మలు ఆచరిస్తూ, విషయసుఖముల మోహములో పడకుండా బయట పడతారు.

ఈ ప్రాపంచిక సుఖములు అశాశ్వతములు. నిలిచేవి కావు. సుఖం వెంట దుఃఖము, దుఃఖము వెంట సుఖమూ వస్తూ పోతూ ఉంటాయి. ఈ విషయ సుఖములే అన్ని వికారములకు కారణములు. విషయ సుఖముల మీది మోహము లోభాన్ని కలగచేస్తుంది. ఆ లోభానికి ప్రభావితుడైన మనిషి బుద్ధిని కోల్పోతాడు. దురాలోచనలు చేసి పాపాలు చేస్తాడు.

మానవ శరీరములు మాంసము, రక్తము, ఎముకలతో చేయబడినవి. కాలము తీరగానే ఈ శరీరము నశించి పోతుంది. కాని మానవులు ఈ శరీరము శాశ్వతమని నమ్మి అనేక పాపాలు చేస్తుంటారు. తుదకు నశిస్తారు.

మానవులలో ఉండే పంచప్రాణములు, వాక్కు, మనస్సు, బుద్ధి వీటిని అంతరాత్మ అంటారు. ఈ ఎనిమిది తత్త్వములు లోకములో ఉపాదాన కారణములు. లోకములో జరిగే అన్ని పనులకు ఈ ఎనిమిదీ కారణములు. కుండ చెయ్యడానికి మట్టి ఎలా అవసరమో, ఈ ప్రపంచంలో అన్ని పనులు చెయ్యడానికి ఈ ఎనిమిది కారణము.

ఈ విషయములను తెలుసుకోడానికి పెద్దలు చేసే జ్ఞానబోధ అవసరము. అహంకారము నుండి జ్ఞానేంద్రియాలు, కర్మేంద్రియాలు, మనస్సు, కలిసి పదకొండు ఏర్పడతాయి. వీటి వలన ప్రభావితం కాకుండా బుద్ధి స్వతంత్రంగా ప్రవర్తిస్తూ ఉంటుంది. ఆ బుద్ధిని సక్రమం వాడుకోగలిగితే వాడు ఆత్మజ్ఞానమును పొందగలడు.

ఓ ఋషులారా! ఇప్పటి దాకా ప్రాణుల గురించి చెప్పాను. ఇప్పుడు అధ్యాత్మ తత్త్వము గురించి చెబుతాను.

పంచభూతములు ఐదు. అవి భూమి, నీరు, వాయువు, అగ్ని, ఆకాశము.

ఈ ప్రకృతిలో మూడు తత్త్వములు ఉన్నాయి. అవి అధ్యాత్మము, అధిభూతము, అధిదైవతము.

చెవి అధ్యాత్మము అయితే శబ్దము అధిభూతము, ఆ శబ్దము వచ్చు దిక్కు అధిదైవతము.

చర్మము అధ్యాత్మము అయితే, స్పర్శ అధిభూతము, ఆ స్పర్శలో నుండి పుట్టే విద్యుత్తు అధిదైవతము;

కన్ను అధ్యాత్మము అయితే రూపము అధిభూతము, సూర్యుడు అధిదైవతము.

నాలుక అధ్యాత్మము అయితే రుచి అధిభూతము, చంద్రుడు అధిదైవతము;

ముక్కు అధ్యాత్మము అయితే వాసన అధిభూతము, వాయువు అధిదైవతము.

ఇది జ్ఞానేంద్రియములకు సంబంధించిన జ్ఞానము. ఇంక కర్మేంద్రియ జ్ఞానము గురించి చెబుతాను వినండి.

వాక్కు అధ్యాత్మము అయితే మాట్లాడటం అధిభూతము, అగ్ని అధిదైవతము.

చేతులు అధ్యాత్మము అయితే పనిచేయడం అదిభూతము, వానికి దేవేంద్రుడు అధిదైవతము.

పాదములు అధ్యాత్మము అయితే నడవడం అధిభూతము, బభ్రువు అధిదైవతము.

విసర్జకావయవము అధ్యాత్మము అయితే విసర్జించడం అధిభూతము, మిత్రుడు అధిదైవతము.

జననేంద్రియము అధ్యాత్మము అయితే శుక్రము అధిభూతము, ప్రజాపతి అధిదైవతము.

మనస్సు అధ్యాత్మము అయితే ఆలోచించడం అధిభూతము, దానికి చంద్రుడు అధిదైవతము.

బుద్ధి అధ్యాత్మము అయితే విషయ పరిజ్ఞానము అధిభూతము, దానికి బ్రహ్మ అధి దైవతము.

ఈ విషయ పరిజ్ఞానము కలిగితే మానవుడు వీటి మోహములో పడకుండా, మోక్షప్రాప్తి పొందుతాడు.

ఓ ఋషులారా! మీకు ఇప్పుడు నివృత్తి మార్గమును బోధిస్తాను శ్రద్ధగా వినండి.

తాబేలు తన అంగములను డిప్పలోనికి ఎలా ముడుచుకుంటుందో, అలాగా విద్వాంసుడు బయట ప్రపంచములో ఉన్న కోరికల నుండి తన అంగములను మనస్సును లోపలకు లాక్కుని, మనస్సును ఆత్మ వంక మరలిస్తాడు. అడ్డు ఆపూ లేకుండా విజృంభించే కోరికలను ఎవడు అదుపుచేయగలడో అతడే ధీరుడు. అతడు సత్వ,రజస్తమోగుణములను విడనాడి మోక్షమార్గములో పయనిస్తాడు.

ఇంద్రియ నిగ్రహము చాలా కష్టమైన పని. ఈ ఇంద్రియాలకు అతీతంగా ఆత్మ వెలుగుతూ ఉంటుంది. ఆ ఆత్మను దర్శించ గలిగిన వాడే మోక్షమునకు అర్హుడు.

ఈ శరీరం పంచభూతములతో నిర్మించబడింది. ఈ శరీరంతో సంసార సాగరాన్ని దాటడం చాలా కష్టం. ఎందుకంటే ఈ సంసారంలో రోగాలు, దుఃఖాలు, ఇంద్రియ సుఖాలు, నిరంతరం వస్తూ పోతూ ఉంటాయి. ఈ సంసారమునకు కామము, క్రోధము అధిపతులు.

(ముందు కోరిక కలుగుతుంది. ఆ కోరిక తీర్చుకోడానికి నానాపాట్లు పడతాడు. ఆ కోరిక తీరక పోతే కోపం వస్తుంది.).

కాబట్టి ముందు మానవుడు కోరికలను, కోపమును జయించాలి. అప్పుడే ఈ సంసారము అనే సముద్రాన్ని దాటగలడు. ఒక దీపము ఉండి అనేక దీపములు వెలిగినట్టు, ఒకే పరమాత్మ అనేక ఆత్మలుడా వెలుగుతున్నాడు.

విజ్ఞులు ఈ విషయాన్ని తెలుసుకొని అన్నిభూతములలో పరమాత్మను దర్శిస్తారు. పామరులు మాత్రము మనుషుల మధ్య బేధాలు కల్పించుకొని నానా కష్టాలు పడుతుంటారు.

ఈ పరమాత్మను వరుణుడు, అనిలుడు, అగ్ని,సోముడు, విష్ణువు, అజుడు, శివుడు అనేపేర్లు ఉన్నాయి." అని చెప్పి బ్రహ్మదేవుడు ఆ ఋషులతో ఇంకా ఇలా అన్నాడు.

"ధర్మము లక్షణము అహింసా వ్రతము. అధర్మ లక్షణము హింస. దేవతల లక్షణము ప్రకాశము. మనుష్యుల లక్షణము కర్మలు చేయడం. ఆకాశం లక్షణం శబ్దం చేయడం. (ఉరుములు, పిడుగులు) వాయువు లక్షణం అందరినీ స్ప ృశించడం. జ్యోతి లక్షణం ఒక రూపంతో వెలగడం. నీటి యొక్క లక్షణం రుచి. భూమిలక్షణం వాసన. (ఎండవేడిమికి వేడెక్కిన భూమి మీద వానపడితే మనకు ఒక విధమైన కమ్మని వాసన వస్తుంది. గమనించండి). చదువుకున్నదానికి లక్షణం సత్యము పలకడం, మనస్సు యొక్క లక్షణం ఏదో ఒకటి ఆలోచించడం, చింతించడం, బుద్ధి యొక్క లక్షణం మంచి పనులు చేయడం, మహత్తు యొక్క లక్షణం ధ్యానం చెయ్యడం, అవ్యక్తము యొక్క లక్షణం సాధువుగా ఉండటం, యోగము యొక్క లక్షణం ప్రవృత్తి, జ్ఞాని యొక్క లక్షణం కర్మబంధములు వదిలిపెట్టడం.

జ్ఞానంతో కూడిన సన్యాసము మోక్షమును కలిగిస్తుంది. ద్వంద్వములకు అతీతుడైన యోగిని రోగములు, మృత్యువు ఏమీ చేయలేవు. ఈ ప్రకృతి అవ్యక్తము. దీనినే క్షేత్రము అని కూడా అంటారు. ఈ ప్రకృతి సత్త్వరజస్తమో గుణములలో నుండి పుట్టింది. మనలో ఉన్న పురుషుడు అంతరాత్మ. ఆయనకు అన్నీ తెలుసు. కాని ఆయన ఈ గుణములకు అతీతుడు. స్థిరంగా ఉంటాడు.

దేనికీ ప్రభావితం కాడు. జీవాత్మ ప్రకృతి నుండి విడివడి పరమాత్మ వంక పయనించిన నాడు ముక్తి పొందుతాడు.

జ్యోతిస్సులలో సూర్యుడు, పంచభూతములలో అగ్ని, విద్యలలో సావిత్రీ దేవి, దేవతలలో ప్రజాపతి, వేదములలో ఓంకారము, పంచ వాయువు లలో ప్రాణము, ఛందస్సులలో గాయత్రీ ఛందస్సు, పశువులలో మేక, నాలుగుకాళ్ల జంతువులలో వృషభము (ఎద్దు), మానవులలో బ్రాహ్మణుడు, పక్షులలో డేగ, యజ్ఞవిధానములలో హవిస్సు, నాలుగు యుగములలో కృతయుగము, ధాతువులలో బంగారము ప్రశిద్ధములైనవి.

ఇంకా ఓషధులలో యవలు, భక్ష్యములు భోజ్యములలో (పిండి వంటలు, తినదగినవి వీటిలో) అన్నము, తాగే వాటిలో నీరు, పర్వతములలో మేరు పర్వతము, చెట్లలో ప్లక్షము (జువ్విచెట్టు), దిక్కులలో ఊర్ధ్వము (అనగా పై దిక్కు అనగా ఆకాశము), నదులలో గంగానది, సరస్సులలో (అనగా నీరు ఉండే ప్రదేశములలో) సముద్రము, నాలుగు ఆశ్రమములలో గృహస్థా శ్రమము, ప్రజాపతులందరిలో నేను, తత్త్వములలో కెల్లా విష్ణు తత్త్వము, దేవతలలో కెల్లా ఈశ్వరుడు, శ్రేష్టమైనవి.

బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు అనీ వేరు వేరు గా పిలిచినా, ముగ్గురిలో ఉన్న పరమాత్మ తత్త్వము ఒక్కటే. వేరు వేరుకాదు. ఈ ఏకత్వాన్ని గుర్తించడమే బ్రహ్మజ్ఞానము. రోజులో రాత్రి, పగలు సహజంగా ఎలా వస్తూ పోతూ ఉంటాయో అలాగే సుఖ దుఃఖాలు కూడా వస్తూ పోతూ ఉంటాయి. కాబట్టి సుఖాలు కలిగినప్పుడు పొంగిపోవడం, దుఃఖములు వచ్చినప్పుడు కుంగి పోవడం తగదు. ఈ ప్రపంచంలో పుట్టిన ప్రతి పదార్ధము పెరుగుతుంది, తరుగుతుంది. అది పుట్టిన ప్రతి వస్తువుకు సహజ లక్షణం. పుట్టిన ప్రతి

వస్తువు నశించడం సహజం. వచ్చిన ప్రతి సుఖము దుఃఖించడానికే. ఈ సత్యమును తెలుసుకొన్న విజ్ఞులు రెండింటినీ సమంగా చూస్తారు.

ఓ ఋషులారా! ఇప్పుడు మీకు నేను ఆశ్రమముల గురించి వివరిస్తాను. బ్రహ్మచర్యము మొదటిది. బ్రహ్మచర్య ఆశ్రమములో, బ్రహ్మ చారి ఈ క్రింది విధంగా ఉండాలి. గురువుగారిని భక్తితో సేవిస్తూ వేదాధ్యయనముచెయ్యాలి. ప్రతిరోజూ బిక్షాటన చేసి ఆహారము సేకరించాలి. బిల్వ వృక్షము నుండి సేకరించిన కొయ్యను ఒక దానిని దండముగా ధరించాలి. ఎప్పుడూ శుచిగా శుభ్రంగా ఉండాలి. బ్రహ్మచర్యమును పాటించాలి. ఇంద్రియములను అదుపులో ఉంచుకోవాలి. ఎల్లప్పుడూ యజ్ఞోపవీతమును ధరించాలి. మితంగా మాట్లాడాలి. ఎప్పుడూ మొలనూలు ధరించాలి. కూర్చునేటప్పుడు, పడుకునే టప్పుడు నియమం ప్రకారం ఒద్దికగా ఉండాలి. ఎప్పుడు సత్యమునే పలకాలి. మనస్సు శాంతంగా ఉంచుకోవాలి. ఉదయం సాయంత్రం అగ్ని కార్యము నిర్వర్తించాలి. పాప కార్యములజోలికి పోకుండా ఉండాలి. ఈ విధులను బ్రహ్మచర్య ఆశ్రమములో విధిగా పాటించాలి.

ఇంక గృహస్థాశ్రమ ధర్మముల గురించి చెబుతాను వినండి. గృహస్థు బయట ప్రపంచంలో తిరిగేటప్పుడు ధర్మము, న్యాయము పాటించాలి. ఆ ప్రకారమే నడుచుకోవాలి. స్వంత భార్యను తప్ప పరాయి స్త్రీల వంక కన్నెత్తి చూడకూడదు. నిర్మలమైన జీవితం గడపాలి. పంచ యజ్ఞములు పాటించాలి. అతిధులను ఆదరించాలి. అతిధులకుపెట్టి తాను తినాలి. సాధ్యమైనంత వరకూ తెల్లని బట్టలు ధరించాలి. తన శక్తి కొద్దీ దానధర్మాలు చెయ్యాలి. ఇంద్రియ నిగ్రహముపాటించాలి. ఎల్లప్పుడూ శుచిగా ఉండాలి. ఇతరులతో స్నేహంగా ఉండాలి. వేదాధ్యయనము, యజ్ఞయాగములు చెయ్యాలి. ఎల్లప్పుడు క్షమా గుణం కలిగి ఉండాలి. సత్పురుషులు ఇచ్చే దాన ధర్మములు స్వీకరించాలి.

ఇతరుల ఎడల నిష్పక్షపాతంగావ్యవహరించాలి. పాపకార్యములకు దూరంగా ఉండాలి. ఇవీ గృహస్థాశ్రమములో ఆచరించవలసిన ధర్మములు.

దాని తరువాతది వానప్రస్థాశ్రమము. వానప్రస్థాశ్రమములో ఈ క్రింది ధర్మములు పాటించాలి. జనపదములను విడిచి పెట్టాలి. అరణ్యములలో కుటీరములు నిర్మించుకోవాలి. అందులో నివసించాలి. రెండు పూటలా స్నానము, సంధ్య నిర్వర్తించాలి. బ్రహ్మచర్య వ్రతమును పాటించాలి. అరణ్యములో పండే ధాన్యములు, కాయలు, పండ్లు, ఆకులు, దుంపలు ఆహారంగా స్వీకరించాలి. నారచీరలు, చర్మములు వస్త్రములుగా ధరించాలి. ఎల్లప్పుడూ నేలమీదనే పడుకోవాలి. అతిథులను సత్కరించాలి. వేదాధ్య యనము అగ్ని హోత్రము ప్రతి దినమూచెయ్యాలి. ఇంద్రియములను అదుపులో పెట్టుకోవాలి. ఇవీ వానప్రస్థములో ఆచరించవలసిన విధులు.

పైన చెప్పిన మూడు ఆశ్రమము లలో ఉన్న వారు ముక్తి మార్గం వైపు ప్రయాణం చెయ్యదలచుకుంటే. వారు సూటిగా సన్యాసాశ్రమము స్వీకరించ వచ్చును. (అనగా, మామూలుగా జీవితంలో మొదట బ్రహ్మ చర్యము, తరువాత గృహస్థాశ్రమము, తరువాత వానప్రస్థము, ఆఖరున సన్యాసము స్వీకరించాలి. కాని మోక్షమును కోరుకొనే వాడు బ్రహ్మచర్యములోనుండి సూటిగా సన్యాసము స్వీకరించవచ్చును. అలాగే గృహస్థ, వానప్రస్థములలో ఉన్న వారుకూడా సన్యాసముస్వీకరించ వచ్చును.).

ఇంక సన్యాసాశ్రమములో ఆచరించవలసిన ధర్మములను గురించి వివరిస్తాను. సన్యాసి అయిన వాడు సాటి ప్రాణుల ఎడల దయ కలిగి ఉండాలి. దేనినీ హింసించకూడదు. జరిగిన దానిని గురించి బాధపడకూడదు. జరగ బోయే వాటి గురించి ఆసక్తికనబరచ కూడదు. జరుగుతున్న దాని గురించే

ఆలోచించాలి. అంటే ఏరోజు కారోజు గడపాలి. తాబేలు తన అంగములను డిప్పలోనికి ఎలా లాక్కుంటుందో ఆ మాదిరి సన్యాసి తన ఇంద్రియములను బయట ప్రపంచములో జరిగే విషయములలో ఆసక్తి కనపరచకుండా తనలోకి లాక్కోవాలి. నిరాసక్తతగా ఉండాలి. కేవలం భిక్షాటన మీదనే జీవించాలి. తన కోసరం రేపటి కోసరం ఏమీ దాచుకోకూడదు. కూడబెట్టుకోకూడదు. రోజుకు ఒక్కసారి మాత్రమే భుజించాలి. ఇతరుల నుండి అన్నము వస్త్రము తప్ప వేరే ఏమీ తీసుకోకూడదు. స్నేహములు కానీ, కోపతాపములు కానీ ప్రశంసలకు కానీ లొంగకూడదు.   అసూయ, కోపము ఉండకూడదు. ఇంద్రియములను మనస్సును నిగ్రహించుకోకూడదు. బ్రహ్మచర్యమును పాటించాలి. ఎల్లప్పుడూ సక్రమమైన జీవితం గడపాలి. సత్యము, అహింస పాటించాలి. ఇవీ సన్యాసి ఆచరించవలసిన ధర్మములు.

ఇంక సన్యాసి ఉండవలసిన స్థలములు గురించి చెబుతాను. చెట్ల కింద, నదీతీరములలో, జనము లేని చోట, అడవులలో, కొండగుహలలో, దేవాలయములలో నివసించాలి. కుటిలత్వముతో ఏమీ సంపాదించకూడదు. తన గొప్ప దనము గురించి ప్రచారము చేసుకోకూడదు. తన వద్దకు వచ్చే ప్రజలతో అంటీముట్టనట్టు ఉండాలి. ఇవీ సన్యాసి లక్షణములు.

అసలు సన్యాసము అంటేనే తపస్సు చేసుకోవడం.తపస్సు చేయడం వలన కలిగిన జ్ఞానం తోనే సన్యాసులు పరమాత్మను దర్శిస్తారు. తపస్సు వలననే రజస్సు తమస్సు వదిలి సత్త్వగుణ ప్రధానులుగా ఉంటారు సన్యాసులు. మోక్షమార్గమునకు అది మొదటి మెట్టు. సన్యాసి ద్వంద్వములను వదిలి పెట్టి మోక్షము కోసం ప్రయత్నించాలి.

(మనం రోజూ చూస్తున్న స్వామీజీలలో, పీఠాధిపతులలో, సన్యాసులలో ఎంతమందికి పైన చెప్పి సన్యాసలక్షణములు ఉన్నాయో గమనించండి.)

ఓ ఋషులారా! ఈ సంసారము మహావృక్షము. ఈ వృక్షమునకు అవ్యక్తము(ప్రకృతి) అనేది విత్తనము. బుద్ధి అనేది కాండము. అహంకారమే దీని కొమ్మలు. పంచభూతములు దీని ఆకులు, రెమ్మలు. ఇంద్రియములు ఈ చెట్టుకు ఉండే తొర్రలు. ఈ సంసార వృక్షములకు మంచీ, చెడూ అనే పండ్లు కాస్తుంటాయి.   ఆశలు అనే చిగుళ్లు ఎప్పుడూ చిగురిస్తూనే ఉంటాయి.

ఈచెట్టును నరకడానికి జ్ఞానము అనే కత్తి అవసరము. జ్ఞానముతో ఈ సంసార వృక్షమును నరికిన వాడి బ్రహ్మ పదమును పొందగలడు. దానికి యోగసాధన అవసరము. ఆ యోగ సాధనలో ముందు మనలోని జీవాత్మను దర్శించాలి. అది క్షణమైనా అమితానంద దాయకంగా ఉంటుంది. తరువాత ఈ విషయ వాంఛలను వదిలి ముక్తిని పొందుతాడు.

ఓ మహాఋషులారా! మీకు తెలియనిది ఏమున్నది. మీరు వేదములు చదివిన వారు. తత్త్వవేత్తలు. ఆత్మ సాక్షాత్కారము పొందడానికి సత్త్వ మార్గమును మించి మరొకటి లేదు అన్నది సత్యము. అలాగే ఆ పరమాత్మను చేరుకోడానికి కూడా సత్త్వ నిష్ట తప్ప మరొక మార్గము లేదు.

సత్యము, ఆనందము, అహింస, క్షమా గుణము, మంచి ప్రవర్తన, సన్యాసము, ఒకరికి ఇచ్చే గుణము, విజ్ఞానము, ఇవన్నీ సాత్విక గుణములు. ఈ సాత్విక గుణములో పరమాత్మను చేరుకోడానికి సోపానాలు." అని అన్నాడు బ్రహ్మ.

అప్పుడు ఋషులు బ్రహ్మ దేవుని ఇలా అడిగారు. "ఓ బ్రహ్మదేవా! ధర్మములు అనేక విధములు కదా! ఈ ధర్మములలో దేనిని అనుసరించితే మేలు జరుగుతుంది. మేము అందరమూ అన్ని ధర్మములను అనుసరిస్తూ అందులో ఏది మంచిది అనే నిర్ణయానికి రాలేకపోతున్నాము. కాబట్టి నిశ్చయమైన ధర్మమేదో మాకు బోధించండి. ఇంకా సత్త్వగుణమునకు పురుషునకు కల సంబంధమును వివరించండి." అని అడిగారు. దానికి బ్రహ్మ వారితో ఇలా అన్నాడు.

" ఓఋషులారా! సకల ధర్మములలో కల్లా అహింస పరమ మైన ధర్మము. (అహింసా పరమోధర్మః). అహింసను అవలంబించే వాడికి ఉత్తమమైన జ్ఞానము కలుగుతుంది. అదే మోక్షమునకు దారి. నిరంతరం కోరికలతో సతమతమయ్యేవాడు ప్రాపంచిక సుఖములు అనే బంధనములలో చిక్కుకుంటాడు. దాని వలన జనన మరణముల చక్రము లో తిరుగుతూ ఉంటాడు.

కోరికలు సహజమే. ఆ కోరికలను తీర్చుకోడానికి కర్మలు చెయ్యడం సహజమే. కాని ఆ కర్మలవల్ల వచ్చే ఫలితములను ఆశించకుండా కర్మలు చెయ్యగలిగితే ఆ కర్మబంధనములు కర్మచేసిన వానికి అంటవు. ఫలాపేక్ష లేకుండా చేసే కర్మల వలన కర్మ బంధములలో చిక్కుకోడు. అదే మోక్షమునకు దారి. కాబట్టి బయట ప్రపంచములో విహరించేటప్పుడు మానవుడు తామరాకు మీద నీటి బొట్టు మాదిరి వ్యవహరించాలి. దేని మీద ఆసక్తి చూపకూడదు. అప్పుడు అతనికి ఏ బంధనములు అంటవు. పరతత్త్వమును దర్శించడానికి సత్త్వము అనేది దివిటీ వంటిది. కాబట్టి పరతత్త్వ సాధనలో సత్త్వము ఒక సాధనము వంటిది. సత్త్వగుణ సాయంతో యోగులు పరతత్త్వమును సాధించి ముక్తిని పొందుతారు. కాబట్టి సత్త్వము, ముక్తి పొందడానికి ఒక మంచి

ఉపాయము.

ఎవరైనా ఉపాయం లేకుండా ఏ పనీ సాధించలేడు కదా! ఏదో ఒక సాధనము లేనిది ఏ పనీ సాధించలేడు. కాబట్టి సత్త్వము ముక్తికి తరుణోపాయము. సాధకుడు సత్త్వగుణంతో తనను తాను శుభ్రపరచు కోవాలి. తాను తలపెట్టిన కార్యము సిద్ధిస్తుందా లేదా అనే సందేహము వదిలిపెట్టాలి. తాను శక్తి మంతుడిని అనే విషయాన్ని గుర్తుంచుకోవాలి.(దీనినే ఈ రోజుల్లో పాజిటివ్ తింకింగ్ అంటుంటారు) నిరంతరము సాధన చెయ్యాలి. ఆత్మజ్ఞానము కలిగేంతవరకూ సాధకుడు సత్త్వగుణమును అవలంబించాలి. ఒక సారి ఆత్మసాక్షాత్కారము కలిగిన తరువాత ఆ సత్త్వగుణమును కూడా వదిలి, నిర్గుణుడై ముక్తి కోసం సాధనచెయ్యాలి.

ఓ ఋషులారా! మరలా చెప్పుచున్నాను. అవ్యక్తం నుండి మహాతత్త్వము, మహాతత్త్వము నుండి అహంకారము, అహంకారము నుండి పంచభూతాలు, వాటి నుండి శబ్ద,రస,రూప,స్పర్శ,గంధములు ఏర్పడాయి. వీటి వలననే విషయములు ఏర్పడతాయి. ఈ విషయవాంఛలలోనే మానవుడు మునిగి తేలు తుంటాడు. ఎవరైతే వీటిని గురించి తెలుసుకుంటాడో వాడు ఈ విషయము లను తేలికగా అధిగమించగలడు.

విషయముల గురించి తెలుసుకొనే ముందు పంచభూతముల గురించి తెలుసుకొనాలి. పంచభూతముల గురించి తెలుసుకున్న సాధకుడు, ఈ శరీరము పంచభూతాత్మకము అని గుర్తించి దేహాభి మానము వదిలి ముక్తిమార్గంలో పయనిస్తాడు. రథసారధి రథమునకు కట్టిన గుర్రములను నియంత్రించినట్టు, మనస్సు ఇంద్రియములను అదుపులో ఉంచుతుంది. దానికి బుద్ధి తోడ్పడుతుంది. అందుకనే ఈ శరీరము అనే రథములో అధిష్టించి

ఉన్న అంతరాత్మ స్వేచ్ఛగా విహరిస్తూ ఉంటుంది. ఈ రహస్యమును తెలుసు కొన్న సాధకుడు, నిర్గుణుడై ముక్తిపథంలో పయనిస్తాడు.

సముద్రంలో అలలు ఎలా పైకి లేస్తూ కిందపడుతూ ఉంటాయో అలాగే ఈ చరాచర జీవరాసులు అవ్యక్తమైన ప్రకృతిలో పుడుతూ పెరుగుతూ వస్తూ ఉంటారు. ఈ అవ్యక్తమైన ప్రకృతి అవ్యయుడైన పరమాత్మ నుండి ఆవిర్భ వించింది. కాబట్టి ఈ ప్రకృతి శాశ్వతము కాదు. ఈ సత్యము గ్రహించిన నాడు మానవులు మోహ బంధములో చిక్కుకొనరు.

(ఈ ఇల్లు నాది, ఈ స్థలం నాది, ఈ భూమి నాది. ఈ పొలాలు నావి. నేనే వీటి కంతా అధిపతిని. అనడమే మోహము. ఎందుకంటే వాడు పుట్టక ముందునుంచి ఈ భూమి, ఇళ్లు, పొలాలు ఉన్నాయి. వాడు చచ్చిన తరువాతా ఉంటాయి. వీడు మధ్యలో వచ్చి మధ్యలో పోతాడు. కాని నేను శాశ్వతము. నాకు ఉన్న భూములు, ఇళ్లు పొలాలు శాశ్వతము అనుకుంటాడు. అదే మోహము. మాయ. కాని ఈ విషయాలను ప్రతిరోజూ తమ ఉపన్యాసాలలో బోధించే స్వామీజీలు కూడా తమ తమ ఆశ్రమములను, వాటిస్థళాలను, భూములను, ఆస్తులను కాపాడుకోడానికి తాపత్రయ పడడం, అనవసరంగా రాజకీయాలలో తలదూర్చడం, అరెస్టులు కావడం, అవినీతి ఆరోపణలు ఎదుర్కోవడం మన చూస్తూ నే ఉన్నాము. ఇది మహామాయ. కాదంటారా!)

పరమాత్మను దర్శించడానికి తపస్సే ముఖ్యసాధనము. కాబట్టి సాధకుడు తపోధనాన్ని సంపాదించాలి. ఎందుకంటే పూర్వము ప్రజాపతులందరూ తపస్సు తోనే ఈ సృష్టిని నిర్వహించారు. మహామునులు అరణ్యములలో ఆకులు అలములు తిని తపస్సు చేసి త్రికాల జ్ఞానమును పొందగలిగారు. (అంటే జరిగినది, జరుగుచున్నది, జరగబోవునది తెలుసుకోగలిగే దివ్యదృష్టి).

తపస్సు వలన తను నేర్చుకున్న విద్యలో నైపుణ్యం సిద్ధిస్తుంది. ఏ ఇతర మార్గములలోనూ పొందలేనివి తపోమార్గములో పొందవచ్చును. బ్రాహ్మణులను హింసించడం, మద్యపానము మొదలగు దుర్గుణములను తపస్సు దూరం చేస్తుంది. తపస్సు వలన సమస్తభూతకోటి తృప్తి చెందుతుంది. ఈ తపోదీక్షలో సాధకులు, యోగులు, మమతలు, అహంకారము వదిలిపెట్టి బ్రహ్మపదమును పొందుతారు.

ఈ బ్రహ్మ పదమును పొందడానికి ముందు రజోగుణము, తమోగుణము వదిలిపెట్టి సత్త్వగుణమును ఆశ్రయించాలి. క్రమేణా ఆ సత్త్వగుణమును కూడి వదిలి నిర్గుణత్వము పొంది పరమాత్మలో ఐక్యము అవుతాడు.

వేదముల అంతమున ఉన్న ఉపనిషత్తుల సారమే ముఖ్యమైనది. ఈ ఉపనిషత్తులు అధ్యయనం చెయ్యడం ద్వారా జ్ఞానము సిద్ధిస్తుంది. ఉపనిషత్తులను అధ్యయనం చెయ్యడం ద్వారా ఆత్మజ్ఞానమును కలుగుతుంది. మనలో ఉన్న ఆత్మయే క్షేత్రజ్ఞుడు అని అంటారు.

మానవుడు కర్మజీవి. ఎప్పుడూ ఏదో ఒక పని చేస్తూ ఉంటాడు. ఆ పనిలో లీనమవుతూ ఉంటాడు. ఆ పనులను మనసు పెట్టి చేస్తూ ఉంటాడు. కానీ ఆత్మ మాత్రం ఏ పనిలో లీనం కాకుండా సాక్షీభూతంగా అన్నీ చూస్తూ ఉంటుంది. ఇది యే యోగ సాధన.

ఈ ప్రకృతి అవ్యక్తము. మానవుడు ప్రకృతిలో సంచరిస్తూ ఉంటాడు. కాని తనలో ఉన్న అవిద్య కారణంగా తాను చేసే ప్రతి పనితోనూ మమతాను బంధాలు పెంచుకుంటూ ఉంటాడు. బంధనాలకు లోనవుతూ ఉంటాడు.

తుదకు దుఃఖములపాలవుతూ ఉంటాడు. తాను చేసే పనిని మమతాను రాగాలు లేకుండా, నిర్మలంగా, మమకారం లేకుండా చేస్తే ఆ బంధనాలు అంటవు. దాని వలన వచ్చే దుఃఖము కూడా అంటదు.

యోగులు రెండు రకాలు. జ్ఞాన యోగులు. కర్మయోగులు. జ్ఞాన యోగులు జ్ఞానమే మేలంటారు. కర్మ యోగులు కర్మచెయ్యడమే మేలంటారు. కాని వేదము చెప్పేది ఏమిటంటే. ప్రథమంలో కర్మలు చెయ్యాలి. పదహారు వికారములతో పరమాత్మను సేవించాలి. క్రమేణా కర్మలను వదిలి జ్ఞానయోగము అవలంబించాలి. ఎందుకంటే జ్ఞానమే పురుషుని యొక్క స్వభావము. ఈ జ్ఞానముకలిగిన నాడు సాధకుడు కర్మలను వదిలి జ్ఞానయోగ మవలంబించి తుదకు ముక్తిని పొందుతాడు. కాబట్టి నిత్యము కర్మలు చేస్తున్నా వాటిలో లీనం కాకుండా, కోరికలను విడిచిపెట్టి, మనస్సును స్థిరంగా నిలిపి, అన్నింటి ఎడలా సమభావం కలవారు ముక్తిని పొందుతారు.

ఓ ఋషులారా! బ్రాహ్మణులారా! మీకు అన్ని విషయములు వివరంగా చెప్పాను. ఈ ప్రకారంగా మీరు మీ మీ పనులను నిర్వర్తించండి. మీకు పరమపద సిద్ధి కలుగుతుంది." అని బ్రహ్మదేవుడు మునులకు జ్ఞానోపదేశము చేసాడు. అని గురువు తన శిష్యునికి వివరించాడు.

(అర్జునుడు అడిగిన ప్రశ్నకు, శ్రీ కృష్ణుడు గురు శిష్య సంవాదమును అర్జునునికి చెప్పాడు.) పైవిధంగా శ్రీ కృష్ణుడు అర్జునునికి జ్ఞానబోధ చేసాడు. అప్పుడు అర్జునునికి ఒక సందేహము కలిగింది. "శ్రీ కృష్ణా! ఇంతకూ ఆ గురువు ఎవరు? ఆ శిష్యుడు ఎవరు?" అని అడిగాడు.

దానికి కృష్ణుడు నవ్వి "అర్జునా! ఇంకా అర్థం కాలేదా! ఆ గురువును నేను. నా మనసే ఆ శిష్యుడు. నీ పై ప్రీతితో నీకు ఈ జ్ఞానబోధ చేసాను. నీవు నిర్మలము, చంచలము కాని నీ మనస్సును నా పై నిలిపి అధ్యాత్మమును అనుసరించు. నీలో ఉన్న చింతలు అన్నీ సమసిపోతాయి.

ఇప్పుడు నేను చెప్పిన విషయములు అన్నీ నీకు నేను యుద్ధము ప్రారంభం కాక ముందు చెప్పాను. మరలా ఇప్పుడు చెప్పాను. నీ మనస్సును, ఇంద్రియములను నిగ్రహించుకొని, అచంచల మైన మనస్సుతో ఈ ఆత్మజ్ఞానములో రమించు." అని శ్రీ కృష్ణుడు అర్జునునికి అధ్యాత్మబోధ చేసాడు.

అని వైశంపాయన మహర్షి జనమేజయునకు మహాభారత కధను వినిపించినట్టు, నైమిశారణ్యంలో సత్రయాగ సందర్భంలో సూతుడు శౌనకాది మహామునులకు మహాభారత కధను వినిపించాడు.

మహాభారతము,
అశ్వమేధ పర్వము
ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.
ఓంతత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓంతత్సత్

.